

Sylwia Dudek-Mańkowska

Wydział Geografii i Studiów Regionalnych, Uniwersytet Warszawski,
Zakład Geografii Miast i Organizacji Przestrzennej
e-mail: s.mankowska@uw.edu.pl

**WIZERUNEK POWIŚLA W ŚWIADOMOŚCI
SPOŁECZNEJ**

Image of Powiśle district in social consciousness

Słowa kluczowe: wizerunek miejsca, Powiśle, skojarzenia, percepcja zróżnicowania społecznego

Key words: image of place, Powiśle, associations, perceived social diversity

WPROWADZENIE

Centra polskich miast, pod względem zagospodarowania przestrzennego, można uznać za opóźnione o około 50 lat w stosunku do centrów miast Europy Zachodniej. Wynika to przede wszystkim z odmiennej historii – zaborów, I i II wojny światowej, okresu komunizmu (Wolaniuk 2012). Nawet po 1989 roku jedynie w niewielu polskich miastach przystąpiono do realizacji inwestycji związanych z przebudową lub budową nowych centrów miejskich. Efektem tego są ograniczone funkcje realizowane przez tereny centralne. Tym niemniej centra polskich miast podlegają silnym przekształceniom funkcjonalno-przestrzennym.

Wielu autorów podkreśla, że centrum miasta pełnić powinno funkcje ponadlokalne, oddziaływać co najmniej w skali całego miasta (np. Maliszowa 1974), być obszarem największej koncentracji aktywności usługowej na stosunkowo niewielkiej powierzchni (np. Chmielewski 2002). Złożoną i wieloaspektową definicję centrum miasta zaproponował A. Wallis (1990). Jego zdaniem centrum jest częścią miasta, która:

- w stosunku do pozostałych części przestrzeni miejskiej jest obszarem odrębnym pod względem infrastruktury instytucjonalnej, kompozycji urbanistycznej i wartości architektonicznych;
- jest obszarem w stosunku do całego miasta względnie niedużym;
- jest obszarem najlepiej w mieście usytuowanym pod względem komunikacyjnej dostępności dla swych użytkowników;
- jest obszarem o kluczowym znaczeniu dla funkcjonowania społeczności mia-

sta, a także dla społeczności obszaru, który jest zdominowany przez oddziaływanie tego miasta;

- jest identyfikowana przez miejską społeczność jako obszar, na którym przebiegają najważniejsze procesy życia publicznego (Wallis, 1990).

Dla A. Wallisa (1979) centrum miasta to „obszar, który dzięki swym urbanistycznym i architektonicznym wartościom pozwala na największą koncentrację publicznych procesów społecznych, stanowiących warunek społecznej integracji ludności miasta oraz jego społecznego zaplecza”.

Celem artykułu jest omówienie wizerunku Powiśla oraz postrzegania funkcji pełnionych przez ten obszar (jako wycinka centrum Warszawy) oraz zmian zachodzących w dzielnicy. Warszawskie Powiśle administracyjnie jest częścią stołecznej dzielnicy Śródmieście, graniczącą od południa z Ujazdowem, od północy ze Starym Miastem, od wschodu jego granicę wyznacza Wisła, natomiast od zachodu zamyka ten obszar linia Skarpy Warszawskiej. Stare, historyczne Powiśle składa się z Solca, Powiśla właściwego i Mariensztatu. Mimo nadal funkcjonujących starych nazw osiedli mieszkaniowych, zarówno ich funkcja jak i zagospodarowanie uległo ogromnym zmianom. Obszar ten pełnił w przeszłości funkcje handlowe, transportowe, magazynowe, przemysłowe, mieszkaniowe oraz rekreacyjne. Pod koniec XIX wieku stało się dzielnicą przemysłową. Przed II wojną światową prowadzono prace mające na celu ożywienie nadwiślańskich terenów i zachęcenie mieszkańców do spędzania tam czasu wolnego. Zniszczenia wojenne oraz powojenna odbudowa Powiśla zatrzymały dalszą integrację miasta i rzeki. Po wojnie wybudowano osiedla mieszkaniowe, część obiektów poprzemysłowych podupadło, część terenów pozostała niezagospodarowana. Ostatnie lata to jednak okres zmiany oblicza Powiśla: nad Wisłą powstały nowe, rozpoznawalne obiekty (biblioteka uniwersytecka, Centrum Nauki Kopernik), dzięki inwestycjom drogowym poprawia się dostępność komunikacyjna tej części miasta oraz uwalniane są przestrzenie publiczne (Most Świętokrzyski, tunel wzdłuż Wisłostrady, stacja metra). Powiśle staje się dzielnicą modną, chętnie odwiedzaną przez mieszkańców Warszawy. Jest to także obszar, na którym za sprawą zmian funkcjonalnych, zaczyna dochodzić do konfliktów społecznych (np. pomiędzy mieszkańcami a właścicielami lokali rozrywkowych).

Zdecydowano się zbadać jak warszawskie Powiśle postrzegane jest przez dwie odmienne grupy: mieszkańców tego obszaru oraz „gości”, czyli osoby odwiedzające jedynie wybrane punkty czy miejsca na Powiślu ale nie będące mieszkańcami. W drugiej grupie respondentów znaleźli się przede wszystkim studenci Uniwersytetu Warszawskiego korzystający z biblioteki uniwersyteckiej bądź też z oferty lokali gastronomicznych w jej sąsiedztwie oraz osoby spędzające czas wolny nad Wisłą. Przedstawiciele tych dwóch grup realizują inne potrzeby na Powiślu, mogą także odmiennie postrzegać i wartościować przemiany tego obszaru. Badanie sondażowe zostało przeprowadzone w latach 2011-2012; w badaniu udział wzięło 381 respondentów.

BUW, KOPERNIK, WISŁA CZYLI SKOJARZENIA Z POWIŚLEM

W celu rekonstrukcji znaczenia Powiśla dla różnych grup społecznych zapytano mieszkańców oraz innych użytkowników tej przestrzeni o skojarzenia ze słowem „Powiśle”. Respondenci mogli udzielić maksymalnie trzech odpowiedzi, na podstawie których zbudowano listy najczęściej używanych skojarzeń (dla każdej badanej grupy). Zaobserwowano istnienie wyraźnych różnic w świadomości obrazu Warszawy: występowały duże rozbieżności w liczbie i różnorodności podawanych skojarzeń z Powiślem. Największą świadomością obrazu tej części Warszawy charakteryzowali się poddani badaniu mieszkańcy, najniższą – osoby spacerujące nad rzeką. Badanie wykazało istnienie wyraźnego związku pomiędzy doświadczeniami jednostki z tym miejscem a jego świadomością (patrz S. Dudek-Mańkowska 2011). Pomimo otrzymanych wysokich wskaźników świadomości obrazu Powiśla (ponad 90% dla każdej z badanych grup) zastanawiać może, że ponad 15% ogółu respondentów mających pewien kontakt z miastem nie ma z nim żadnych skojarzeń. Otrzymany wynik można tłumaczyć obojętnym stosunkiem emocjonalnym do Powiśla tej części respondentów (w grupie tej znaleźli się przede wszystkim nadwiślańscy spacerowicze).

W skojarzeniach mieszkańców ważne były więzi rodzinne z Powiślem (ryc. 1A). Pojawiły się określenia takie jak: „miejsce zamieszkania”, „moja dzielnica”, „miejsce urodzenia”. Mieszkańcy podkreślali ponadto więzi emocjonalne z miastem. Jako pierwsze asocjacje z Powiślem podawano: „moje miejsce”, „mój dom”. Zdecydowanie częściej więzi emocjonalne pojawiały się w odpowiedziach osób mieszkających na Powiślu od urodzenia lub od kilku lat. „Nowi” mieszkańcy częściej odpowiadali: „dzielnica Warszawy”, „tu mieszkam”, jak również odnosili się do reputacji tej części miasta: „modna dzielnica”, „prestżowa okolica”. Przytoczone skojarzenia wyraźnie zdominowały obraz Powiśla w świadomości mieszkańców. Innymi, znacznie rzadziej wymienianymi elementami obrazu obszaru była architektura (BUW, Centrum Nauki Kopernik, Muzeum Chopinowskie) oraz rzeka (Wisła, bulwary). Mieszkańcy nie wymieniali natomiast klubów, kawiarni, restauracji.

Nieco innych odpowiedzi udzielili studenci (ryc. 1B). Zdecydowanej większości badanych z tej grupy, Powiśle kojarzy się z Biblioteką Uniwersytecką - dla blisko połowy było to pierwsze, a dla co piątej osoby drugie skojarzenie. Dużo symboli Powiśla można również znaleźć nad Wisłą; prawie połowa respondentów przyznała, że dzielnica ta kojarzy im się właśnie z rzeką. Co ciekawe, można tu zaobserwować odwrotną tendencję niż w przypadku BUWu: skojarzenia z Wisłą rzadziej pojawiały się w pierwszych odpowiedziach, najwięcej pojawiło się w drugich i trzecich wyborach. Dla co czwartej osoby symbolem Powiśla był, znajdujący się nad Wisłą, pomnik Syrenki oraz Centrum Nauki Kopernik (CNK). Ankietowanym studentom Powiśle kojarzy się także z mostami – w szczególności z Mostem Świętokrzyskim; ich zdaniem ta inwestycja znacznie zwiększyła atrakcyjność i dostępność tej części miasta. Podobna grupa respondentów wskazała jako miejsce,

które szczególnie kojarzy się z badanym obszarem niedawno wyremontowaną i przekształconą w pub, dolną stację PKP Powiśle. Drugim charakterystycznym lokalem na Powiślu okazała się być kluboksięgarnia „Czuły Barbarzyńca”. Warto podkreślić, że większość osób kojarzących Powiśle z tą kluboksięgarnią, nigdy nie było w tym lokalu, jednakże uznają je za miejsce znane i rozpoznawalne. Kilku respondentów dodało także, że lokal ten „rozpoczął przemianę Powiśla w dzielnicę modną i rozrywkową”. Wielu badanych wymieniło także inne kluby i kawiarnie obecne na Powiślu (m.in. „Kafka”, „Grawitacja”). W obrazie Powiśla obecne są także ulice i place, respondenci wskazywali przede wszystkim ulice tj: Tamka, Dobra czy Karowa oraz rynek Mariensztacki.

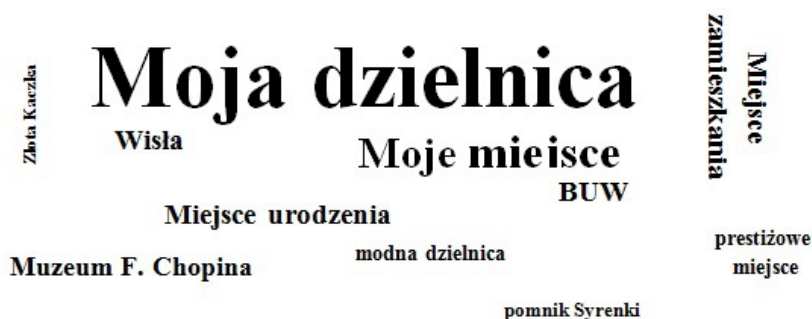
Najmniej skojarzeń z Powiślem posiadali respondenci spędzający czas nad rzeką (ryc. 1C). Osoby te często wskazywały, że dla nich jedyną atrakcją w tej części Warszawy jest Wisła, natomiast miejsc, w których spacerują nie utożsamiają z Powiślem czy z inną częścią miasta. W skojarzeniach spacerowiczów często pojawiało się także Centrum Nauki Kopernik. Badani wspominali, że „dzięki otwarciu tej placówki ożywiły się tereny nadrzeczne”. Co dziesiątemu badanemu, Powiśle kojarzy się z Warszawą. Niewielu badanych kojarzyło Powiśle z BUWem.

Kolejnym badanym elementem przestrzeni Powiśla były symbole tego miejsca; każdy respondent został poproszony o wymienienie maksymalnie trzech symboli. Symboliczny obraz Powiśla został zdominowany przez BUW, CNK oraz Wisłę. Jednak, znaczenie tych symboli wśród trzech grup respondentów było nieco inne. Ponad połowa badanych mieszkańców za symbol Powiśla uznała BUW (ryc. 2A). Co trzeci respondent wskazywał CNK, co czwarty wymienił Wisłę. Symboliczny obraz Powiśla w świadomości mieszkańców buduje także: pomnik Syrenki, elektrociepłownia, Złota Kaczka, rynek Mariensztacki, tunel pod Wisłostradą, Most Świętokrzyski, Park Kazimierzowski oraz Parki im. E. Rydza-Śmieglego. Mieszkańcy wskazywali także inne miejsca, z którymi byli silnie związani emocjonalnie (dom rodzinny, szkoły, skwery).

Dla studentów najważniejszym symbolem Powiśla jest BUW; bibliotekę za symbol tego obszaru uważa ponad 80% badanych (ryc. 2B). Symboliczny obraz Powiśla buduje także CNK, Wisła oraz kluby i kawiarnie, przede wszystkim „Czuły Barbarzyńca”, „Kafka”, „PKP Powiśle”. Często wymieniano także Most Świętokrzyski. Wśród symboli Powiśla rzadko w odpowiedziach studentów pojawiały się inne miejsca.

Najmniej symboli Powiśla wskazywali spacerowicze (ryc. 2C). Prawie 1/3 ankietowanych uznała, że Powiśle nie ma żadnego symbolu. Dla 85% badanych takim symbolem jest Wisła. Wymieniono jeszcze tylko: CNK, BUW, Most Świętokrzyski oraz zbudowane dopiero metro.

A)

B)

C)

Ryc.1. Skojarzenia ze słowem „Powiśle”: A – skojarzenia mieszkańców; B – skojarzenia studentów; C – skojarzenia spacerowiczów (źródło: opracowanie własne)
Fig. 1. Associations with “Powiśle”: A - inhabitants; B - students; C - walkers (source: own elaboration)

A)

B)

c)

Ryc. 2. Symbole Powiśla: A – symbole w świadomości mieszkańców; B – symbole w świadomości studentów; C – symbole w świadomości spacerowiczów
źródło: opracowanie własne

Fig. 2. Symbols of Warsaw in social consciousness; A – inhabitants; B – students; C – walkers (source: own elaboration)

BUW, KOPERNIK, WISŁA ORAZ KLUBY CZYLI „DOBRE” I „ZŁE” MIEJSCA NA POWIŚLU

Kolejnym etapem badania wyobrażeń Powiśla była analiza „dobrych” i „złych” miejsc na tym obszarze. Zgodnie z sugestią J.L. Nasara (1998) o „dobre” i „złe” miejsca w mieście zapytano zarówno mieszkańców jak i osoby niemieszkające na Powiślu, ale często odwiedzające tę okolicę (studenci, spacerowicze), aby określić różnice w postrzeganiu miejsc przez te grupy. Warto podkreślić, że Powiśle jako dzielnica nie było wartościowane przez mieszkańców Warszawy (np. Libura 1980, Jałowiecki 1999). Pojęcie „dobrego” i „złego” miejsca respondenci należący do obu grup rozumieją bardzo szeroko. „Dobre” i „złe” miejsca na Powiślu mają różną skalę: od budynku do całego osiedla; są one punktami, węzłami, ścieżkami i obszarami.

Mieszkańcy Powiśla nie mieli problemu ze wskazaniem „dobrych” i „złych” miejsc w okolicy, ponad 98% badanych udzieliło odpowiedzi. Badani za „dobre” miejsca uznali przede wszystkim obiekty oraz parki i inne tereny zieleni. Najlepiej oceniona została biblioteka uniwersytecka (41%), Centrum Nauki Kopernik (38%) oraz bulwary nad Wisłą (25%). W następnej kolejności dwa parki: Park Kazimierzowski oraz Park im. E. Rydza-Śmigłego. Wśród pozostałych miejsc znalazły się m.in. Muzeum F. Chopina, ulica Tamka, Mariensztat oraz okolice Pomnika Syrenki; były one jednak wskazywane przez mniej niż 5% ankietowanych. Mieszkańcy podkreślali, że BUW oraz CNK decydują o atrakcyjności współczesnego Powiśla, są to również miejsca, które przyczyniły się do wzrostu bezpieczeństwa w tej części miasta. Dla mieszkańców ważnymi miejscami są tereny zieleni; badani podkreślali, że mimo iż mieszkają w centrum Warszawy mogą spacerować, biegać, jeździć na rowerze w pobliżu własnego domu. Dla nich Powiśle to „zielona i spokojna dzielnica”, chociaż jak podkreślają respondenci ostatnio zaczęło się to zmieniać. Właśnie te miejsca, które zakłócają spokój mieszkańców wymieniane były jako „złe”. Były to przede wszystkim kluby, puby, kawiarnie oraz większe obszary, z nagromadzeniem tego typu lokali. Badani najczęściej ogólnie wskazywali „kluby i puby” (21%), „tereny nad Wisłą” (18%), „obszar wokół stacji Powiśle” (16%). Nadbrzeże znalazło się zatem wśród „dobrych” i „złych” miejsc. Zdaniem mieszkańców tereny nad Wisłą są „dobrym” miejscem w ciągu dnia, kiedy pełnią swe rekreacyjne funkcje, natomiast nocą stają się one miejscem zabawy młodych warszawiaków, często zakłócających spokój mieszkańców okolicznych budynków. Imprezy odbywające się nad Wisłą są istotnym źródłem konfliktów pomiędzy mieszkańcami a właścicielami lokali na Powiślu. Co piąty badany do „złych” miejsc zaliczył osiedla zamknięte. Ankietowani raczej negatywnie ocenili trend powstawania na Powiślu budynków i osiedli grodzonych, jak również grozienie starszych kamienic.

Użytkownicy przestrzeni Powiśla do „dobrych” miejsce zaliczali, podobnie jak mieszkańcy, BUW (48%), bulwary (28%), CNK (20%) oraz Park Kazimierzowski (13%). Duże znacznie dla tej grupy miały także Ogrody BUW (15%), w których

studenci lubią spędzać czas wolny. Znaczna część respondentów za „dobre” miejsca na Powiślu uważa kawiarnie (9%) oraz kluby i puby (7%) czyli miejsca postrzegane przez wielu mieszkańców jako „złe”.

Studenci i spacerowicze mieli poważny problem ze wskazaniem „złych” miejsc na Powiślu; odpowiedzi udzieliło zaledwie 11% badanych. Wymieniono: „ruchliwe ulice”, „tunel”, „stacja”, „brudne skwery”. Respondenci argumentowali, że albo nie znają Powiśla na tyle dobrze aby wymienić „złe” miejsca (jednocześnie jednak „dobre” miejsca wymieniali) albo w tej części Warszawy „złych” miejsc nie ma.

MODNE, KOLOROWE I SPOKOJNE – WYOBRAŻENIA POWIŚLA

W celu określenia wyobrażeń Powiśla respondenci zostali poproszeni o ocenę charakterystyk obszaru na skali pięciostopniowej, gdzie „1” oznaczało maksymalną ocenę negatywną, a „5” maksymalną ocenę pozytywną. Badane cechy miejsca wybrano w oparciu o przegląd literatury przedmiotu.

Badanie wykazało istnienie pewnych różnic w wyobrażeniach Powiśla. Profile graficzne reprezentujące ankietowanych zamieszkujących tą część Warszawy oraz użytkowników niebędących mieszkańcami mają nieco inny przebieg, jednak obie

Ryc. 3. Wyobrażenia Powiśla w świadomości społecznej (źródło: opracowanie własne)
Fig. 3. Image of Warsaw among respondents (source: own elaboration)

grupy wykształciły pozytywny wizerunek miejsca (ryc. 3). Mieszkańcy stolicy okazali się być bardziej krytyczni aniżeli druga grupa respondentów. Powiśle było postrzegane przez mieszkańców jako miejsce raczej znane, przyjazne, zadbane i ładne, co świadczy o pewnej zbieżności wyobrażeń i ujawnianych skojarzeń. Dla ankietowanych mieszkańców Powiśle jest także raczej spokojne, kolorowe, bogate i uporządkowane. Zaskakiwać może ocena obszaru jako raczej spokojnego, bowiem badani często wskazywali na uciążliwość klubów, pubów i kawiarni. Zwracano jednak uwagę, że Powiśle jest raczej spokojną dzielnicą, jedynie kilka miejsc na jej obszarze można uznać za hałaśliwe czy rozrywkowe. Mieszkańcy najgorzej ocenili nowoczesność oraz urozmaicenie dzielnicy. Podkreślano, że Powiśle ma charakter kameralnej i spokojnej dzielnicy i tym odróżnia się od pozostałych części Śródmieścia, położonych na Skarpie. Nie ma tu dużych, nowoczesnych budynków. O nowoczesności dzielnicy decydują z kolei inwestycje takie Centrum Nauki Kopernik.

Nieco inny przebieg ma profil reprezentujący wyobrażenia użytkowników, niemieszkających na Powiślu. Respondenci Ci, podobnie jak mieszkańcy, pozytywnie postrzegają Powiśle - osoby niemieszkające na Powiślu znacznie wyżej oceniły jednak cechy ekonomiczne miejsca tj. nowoczesność oraz zamożność. Często podkreślano, że Powiśle, zwłaszcza nowe zamknięte osiedla, zamieszkuje osoby bogate i znane. Użytkownicy postrzegają Powiśle jako miejsce modne, głównie za sprawą działających tu placówek naukowych i edukacyjnych (BUW, CNK) oraz klubów i pubów. W związku z tym, badani niemieszkający na Powiślu krytyczniej ocenili panujący w tej części miasta spokój; ich zdaniem Powiśle jest miejscem raczej zgiełkowym i wesołym.

JEST MODNIE: „MIESZKA SIĘ DOBRZE, ALE CHĘTNIE BYM SIĘ PRZEWODZIŁ NA PRZEDMIEŚCIA”

Zdecydowana większość mieszkańców biorących udział w badaniu określiła jakość życia na Powiślu jako dobrą lub bardzo dobrą (69%). Negatywnych odpowiedzi udzieliło znacznie mniej respondentów. Podobnie, zdecydowana większość badanych mieszkańców pozytywnie oceniła zmiany jakości życia zachodzące na tym obszarze (63%).

Mieszkańcy zostali poproszeni o ocenę wybranych elementów oferty miasta. Ankietowani wysoko oceniali ofertę handlowo-usługową, dostępność i jakość transportu publicznego oraz dostępność placówek edukacyjnych. Zdaniem mieszkańców Powiśle jest dobrze skomunikowane z resztą miasta, nie ma większych problemów z szybkim dotarciem do centrum jak i na Pragę. Badani podkreślali, że w okolicy jest wystarczająca liczba sklepów i obiektów usługowych. Wysoko oceniona została także dostępność miejsc, w których mieszkańcy mogą uprawiać sport czy wypoczywać.

Gorzej oceniono natomiast przystosowanie obiektów i przestrzeni do potrzeb osób niepełnosprawnych, możliwość uczestniczenia w działaniach społecznych i wydarzeniach kulturalnych; blisko połowa respondentów oceniła te elementy oferty miasta przeciętnie. Wielu mieszkańców twierdziło, że w okolicy organizowane są wydarzenia kulturalne i rozrywkowe oraz akcje społeczne, ale nie są one adresowane do mieszkańców Powiśla.

Pomimo iż, mieszkańcy raczej dobrze ocenili warunki życia na Powiślu, większość z nich chciałaby się stąd wyprowadzić (61%). Celem przeprowadzki byłby dom jednorodzinny usytuowany pod Warszawą lub duże mieszkanie poza miastem bądź na jego obrzeżach. Badani potwierdzają, że na Powiślu mieszka im się dobrze, ale dzielnica ta ulega coraz silniejszym przekształceniom i podziałom. Staje się głośno, tłocznie ale i modnie. Powstają nowe budynki i osiedla zamknięte, zamieszkiwane przez „nowych” i „innych” mieszkańców. Popularność Powiśla postrzegana jest jako wada i zaleta. Z jednej strony działające tu kluby i kawiarnie są dla mieszkańców uciążliwe, ale z drugiej strony pozytywny wizerunek dzielnicy sprzyja wzrostowi cen nieruchomości oraz zwiększa popyt na mieszkania. Mieszkańcy są tego świadomi i dlatego część z nich rozważa migrację na obrzeża.

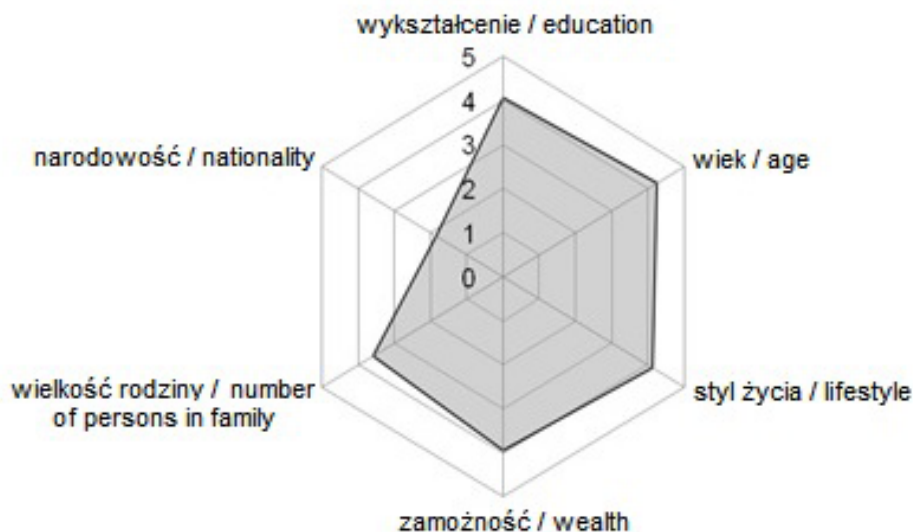
KIM SĄ „NOWI, INNI MIESZKAŃCY”?

Powiśle jest postrzegane przez mieszkańców jako dzielnica zróżnicowana społecznie (99%); dla 63% badanych poziom zróżnicowania jest duży lub bardzo duży. Obszar ten podlega silnym przekształceniom społecznym, co związane jest zarówno ze zmianami funkcjonalnymi obszaru jak i z wymianą ludności. Nowe funkcje oraz korzystna lokalizacja przyciągają nowych mieszkańców. Powstają luksusowe osiedla oraz liczne apartamentowce, które silnie ingerują w dotychczasową tkankę społeczną (np. „Nowe Powiśle”).

Cechą najbardziej różnicującą mieszkańców Powiśla, w opinii ankietowanych, był wiek, wykształcenie oraz styl życia (ryc. 4). Społeczność Powiśla można uznać za raczej homogeniczną pod względem narodowości¹. Dla większości badanych stopień zróżnicowania społecznego okolicy nie ma większego znaczenia (62%), prawie co trzeci badany był zadowolony ze stopnia tego zróżnicowania Powiśla (30%).

Badanie wykazało, że silne antagonizmy pomiędzy mieszkańcami nie są związane z ich cechami społeczno-ekonomicznymi (takimi jak zamożność czy wiek) ale z typem zamieszkiwanej zabudowy (Dudek-Mańkowska 2013). Oczywiście cechy społeczno-ekonomiczne mieszkańców są związane z miejscem, które zamieszkują, jednak badani wyraźnie wskazywali, że to typ zabudowy różnicuje mieszkańców:

¹ Powiśle postrzegane jest jako raczej homogeniczne pod względem narodowości, jednak jak wykazują badania przeprowadzone z mieszkańcami Warszawy jest to obszar postrzegany przez mieszkańców jako jeden z najbardziej różnorodnych pod tym względem w stolicy (zob. S.Dudek-Mańkowska 2013).

Ryc. 4. Stopień zróżnicowania wybranych cech społeczności Powiśla w opinii mieszkańców (źródło: opracowanie własne)

Fig. 4. The level of social differentiation in inhabitants perception (source: own elaboration)

„obcymi” nie są pojawiający się na Powiślu cudzoziemcy ale mieszkańcy nowych osiedli zamkniętych (np. „Nowe Powiśle”). „Starzy” mieszkańcy podkreślają, że „nowi, napływowi” nie rozumieją charakteru zamieszkiwanego osiedla, nie interesują się jego sprawami, często w ogóle się z nim nie identyfikują. Zupełnie inaczej postrzegani są nowi mieszkańcy pojawiający się w starych budynkach – często traktowani są oni jako „swoi”, nawet jeśli reprezentują odmienny styl życia, są bardziej lub mniej zamożni. Rzadko dochodzi do konfliktów pomiędzy mieszkańcami jednego budynku; zakorzenieni mieszkańcy podkreślają, że nowi, nawet bardziej zamożni mieszkańcy chętnie włączają się w sprawy lokalne, czasem nawet stają się liderami pewnych akcji społecznych. Natomiast osoby wprowadzający się do nowych budynków „odgradzają się od innych”, „zawłaszczają tereny wspólne”, „chcą zmieniać Powiśle ale tylko tak jak im to się podoba”, „myślą, że jak zapłacili piętnaście tysięcy za metr to im wszystko wolno, ale to nie jest ich prywatna dzielnica”, „Nowi” mieszkańcy biorący udział w badaniu podkreślali, że „tylko oni chcą coś zrobić”, „sąsiadów nic nie obchodzi”, „starym mieszkańcom wszystko pasuje”.

SPOTKANIA, SPACERY, ZABAWA CZYLI CO ROBIĆ NAD WISŁĄ

Powiśle dzięki zmianom i nowym funkcjom oferuje coraz więcej możliwości spędzania czasu wolnego, co podkreślali badani mieszkańcy. Również spacerowo-

wicze wysoko ocenili ofertę tej części Warszawy. Jak już zauważono, ta grupa badanych nie ma wielu skojarzeń z Powiślem; obszar ten kojarzy im się głównie z Wisłą. I właśnie rzeka jest, zdaniem badanych, głównym atutem Powiśla (zob. Dudek-Mańkowska, Fuhrmann 2012).

Przestrzeń Powiśla została oceniona pozytywnie przez zdecydowaną większość ankietowanych (68%), jedynie co 12. badany ocenił Powiśle jako obszar nieatrakcyjny. O atrakcyjności decydują, zdaniem badanych, walory krajobrazu: obecność rzeki (57%), widoki (52%) oraz otwarta przestrzeń (48%); „przyroda” została wskazana za czynnik zwiększający atrakcyjność Powiśla przez około 40% badanych. Atrakcyjność obszaru zapewniają także ścieżki rowerowe, BUW oraz CNK. Zdaniem spacerowiczów znacznie większe znaczenie dla atrakcyjności Powiśla aniżeli CNK mają lokalne puby i kawiarnie. Kilka osób wskazywało na tramwaje wodne oraz fontanny. Warto dodać, że zdaniem przeszło 80% badanych tereny nad Wisłą są bezpieczne.

Większość badanych przychodzi nad rzekę aby spotkać się ze znajomymi (66%), pospacerować (62%) lub biernie odpoczywać (55%). Miejscami gdzie można odpocząć w towarzystwie przyjaciół są głównie położone w sąsiedztwie Wisły kluby i kawiarnie. Często badani umawiają się nad rzeką, a potem przenoszą ze znajomymi do klubów. Dla części badanych Powiśle jest obszarem, na którym mogą aktywnie spędzić czas wolny: biegać (16%), jeździć na rowerze (10%) czy też na rolkach (5%). Badani podkreślali, że ciekawe zajęcia organizowane są w ogrodach CNK.

Respondenci wskazali również czynniki zniechęcające ich do przebywania na Powiślu. Na pierwszym miejscu wskazywano nieatrakcyjnie zagospodarowane nadbrzeże, zwłaszcza zaniedbane chodniki oraz schody (44%). Badani pozytywnie przyjęli decyzję o przebudowanie bulwarów i czekają na ukończenie tych inwestycji. Uważają, że tereny nad Wisłą mają ogromny potencjał i należy je zagospodarować tak, aby mieszkańcy miasta mogli w pełni z nich korzystać. Ponad jedna trzecia badanych wskazała, że nadal mało jest atrakcji nad Wisłą, podkreślano że może zmieni to budowa nowych bulwarów.

PODSUMOWANIE

Wizerunek Powiśla cechuje się wysoką rozpoznawalnością. Trzon skojarzeń z tą dzielnicą tworzyły jej unikatowe funkcje: dla studentów ważne okazały się funkcje edukacyjne, dla spacerowiczów – możliwość spędzania czasu wolnego nad rzeką, a dla mieszkańców charakterystyki emocjonalne. Nie można wskazać jednoznacznie symbolu Powiśla, ale respondenci należący do wszystkich badanych grup najczęściej wskazywali na Bibliotekę Uniwersytetu Warszawskiego, Centrum Nauki Kopernik oraz Wisłę.

Warszawskie Powiśle postrzegane jest jako obszar atrakcyjny do mieszkania. Mieszkańcy są jednak świadomi zmian jakie zachodzą w ich sąsiedztwie, części

badanych te zmiany zaczynają przeszkadzać, skarżą się m.in. na hałas dochodzący z klubów. Część badanych rozważa wyprowadzenie się z Powiśla; niektórzy są zadowoleni ze wzrostu popularności tej dzielnicy – zmiany jakie zachodzą przyczyniają się do wzrostu cen nieruchomości.

Przeprowadzone badania wykazały, że warszawskie Powiśle postrzegane jest jako obszar heterogeniczny społecznie. Obszar ten podlega dalszemu procesowi heterogenizacji za sprawą prowadzonych tam inwestycji. Nowe rozpoznawalne obiekty, przemiany terenów nadrzecznych, lepsza dostępność komunikacyjna przyciągają inwestorów i nowych mieszkańców. Ale Powiśle to nie tylko obszar uznany za atrakcyjny osadniczo ale także atrakcyjne miejsce spędzania czasu wolnego. Badani dostrzegają wzrost atrakcyjności terenów nad Wisłą, także bogata oferta lokali rozrywkowych i kulturalnych sprawia, że Powiśle jest chętnie odwiedzane wieczorami i nocą przez młodych mieszkańców stolicy. Również studenci wysoko oceniają przemiany przestrzeni Powiśla – ich zdaniem dzielnica, połączona funkcjonalnie z kampusem centralnym Uniwersytetu Warszawskiego, wyróżnia się bogatą ofertą gastronomiczną, rozrywkową i kulturalną.

Przeprowadzone na Powiślu badania potwierdziły, że różnorodność społeczna może być źródłem korzyści dla mieszkańców, jak i źródłem konfliktów. Duży wpływ na kształtowanie się relacji społecznych ma nie tylko stopień zróżnicowania społeczno-ekonomicznego, ale też stopień zróżnicowania tkanki mieszkaniowej. Do konfliktów pomiędzy mieszkańcami częściej dochodziło na obszarach, na których sąsiadują ze sobą osiedla powstałe w różnych okresach, zwłaszcza jeśli jedno z nich jest zamknięte.

Literatura

- Dudek-Mańkowska S., 2013, „My” i „oni” w Warszawie – zróżnicowanie metropolitalnej społeczności w świadomości mieszkańców, [w:] K. Kuć-Czajkowska, M. Sidor (red.), *Miasta - społeczne aspekty funkcjonowania*, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, 337-350.
- Dudek-Mańkowska S., Fuhrmann M., 2012, Rewitalizacja Powiśla w Warszawie. Przemiany funkcjonalno-przestrzenne a percepcja zachodzących zmian, *Problemy rozwoju miast*, nr 4, 39-50.
- Jałowiecki B., 2000, Percepcja przestrzeni Warszawy, *Studia Regionalne i Lokalne*, 2, 79-100.
- Libura H., 1990, *Percepcja przestrzeni miejskiej*, Instytut Gospodarki Przestrzennej UW, Warszawa.
- Nasar J., 1998, *The evaluative image of city*, Sage Publications, Thousand Oaks.
- Wallis A., 1978, *Informacja i gwar: O miejskim centrum*, Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Wallis A., 1990, *Socjologia przestrzeni*, Niezależna Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- Wolaniuk A., 2012, Centra miast, [w:] S. Liszewski (red.) *Geografia urbanistyczna*, PWN, Warszawa.

Summary

The aim of the paper is to determine the characteristics and components of the Powiśle image residing in social consciousness and the perception of the functions performed by this district.

Powiśle's image among all social groups was positive and the most important places in this city district are the Warsaw University Library, the Copernicus Science Centre and the Vistula riverside. New investments again began to integrate city and the river. Now the changes are speeding up, there are not only more cafes and clubs, but also offices and apartments and Powiśle is perceived as trendy and buzzy district. Warsaw's Powiśle is seen also as an attractive area for living and recreation. Respondents sees an increase in attractiveness of the Vistula river, also a wide range of entertainment and cultural venues makes Powiśle attractive to young residents of the capital. Also, students highly appreciate the transformation of the Vistula riverside, in their opinion, operably linked to the central campus of the University of Warsaw, distinguished by rich gastronomic offer, entertainment and cultural activities.

The study showed that the Warsaw Powiśle is perceived as socially heterogeneous area. This area is subject to further the process of heterogenization, thanks to investments held there. The new recognizable objects, transformation of riverside areas and improved accessibility attract investors and new residents.